

**ЗАСУДЖЕНИЙ ДО СТРАТИ: ВАЖКА ДОЛЯ
УКРАЇНСЬКОГО ГУМОРУ В ОСОБИ ОСТАПА ВИШНІ**

Руслана СЛУХЕНСЬКА,

ВДНЗ України „Буковинський державний
медичний університет”, Чернівці (Україна),
slyruslana@gmail.com

**SENTENCED TO DEATH: HARD LINES OF THE
UKRAINIAN HUMOR IN LIFE OF OSTAP VYSHNIA**

Ruslana SLUHENSKA

Higher State Educational Establishment of Ukraine
„Bukovinian State Medical University”, Chernivtsi (Ukraine)
ORCID ID 0000-0001-7845-377X

Слухенская Р. Приговорен к смертной казни: тяжелая судьба украинского юмора в лице Остапа Вишни.
Статья является логическим продолжением разведки, которая вышла в предыдущем номере этого журнала и рассказывает о детстве и юности выдающегося украинского юмориста Остапа Вишни. В студии речь идет о тяжелой судьбе мастера, советская власть которого осудила за участие в мифической проукраинской организации (союзе). Мы собрали и проанализировали факты из зрелой жизни автора, его рецепцию этих событий и воспоминания очевидцев, друзей, семьи.

Ключевые слова: *Остап Вишня, юмор, советский авторитаризм, тоталитарная машина.*

Постколониальне літературознавство та історія української літератури переживають хвилю переглядів, переосмислень літератури радянського періоду. Це відкриває новий своєрідний дискурс багатозначної літератури та письменників як її творців, де вчинки та тексти слід „прочитувати” поміж рядків та дій, де митці, виживаючи, намагались проходити крізь важкоартилерійні обстріли радянської системи й писали різне, писали багато, творили міф системи. Саме такий міф слід розкодувати сучасному дослідникові – „міф як школа виживання”.

Мета розвідки полягає в переосмисленні особи письменника, в лінійному розгляді його біографії без поділу на „комуністичність” та „українськість”, оскільки, попри „повну реабілітацію” та намагання „вислужитися” у кінці 40 – на початку 50 років, Остап Вишня своє „відсидів” у засланні. Зрештою, його передчасна смерть була свідченням служінню народу України, адже здоров’я він підірвав, відбуваючи каторгу за націоналістичні звинувачення. Стаття є логічним продовженням студії, яка вийшла у попередньому номері цього журналу й розповідала про дитинство та юність видатного українського гумориста. Мова йтиме про важку долю митця, радянська влада якого засудила за участь у міфічній проукраїнській організації (союзу). Ми зібрали й проаналізували факти із зрілого життя автора, його рецепцію цих подій та спогади очевидців, друзів, родини.

Перейдемо до найскладнішого етапу в житті О. Вишні. Саме цей період визначив все: що і як відбувалось із письменником до самої смерті. Тоталітарна машина запустила страшний механізм винищення української інтелігенції та еліти й митець потрапив у ті жорна. Українізація „вивернула” назовні всіх проукраїнсько налаштованих інтелігентів, „двіті нації”, а влада взялася руйнувати український народ.

По закінченню навчання письменник спочатку пра-

цювавфельдшером у 168-му Миргородському піхотному полку, що квартирував у Києві, потім – у залізничній лікарні. У складі міністерства евакуювався до Кам’янця-Подільського. Там полишив медицину й став співпрацювати в есерівській газеті „Народна воля”, а згодом – у „Трудовій громаді”. У 1919 році Павло Губенко як патріот Української Народної Республіки докладав зусиль дорозбудови нової держави, завідував Медико-санітарною управою міністерства шляхів УНР. Ризикуючи життям, особисто працював у поїздах, що перевозили хворих на тиф. Розважав хворих смішними анекдотами, які складав у вільні хвилини. У цей час вгазеті „Народна воля” з’явилася його перша невідома досі публікація під псевдонімом „Павло Грунський”. Загалом уцей період насторінках кам’янець-подільських газет надруковано 21 твір молодого автора¹.

Перший надрукований твір Остапа Вишні – „Демократичні реформи Денікіна (Фейлетон. Матеріалом для конституції бути не може)” – побачив світ за тим же підписом „П. Грунський” у кам’янець-подільській газеті „Народна воля” 2 листопада 1919 р. Перші друковані твори – це „Про велике чортзна-що”, „Антанта”, „Демократичні реформи Денікіна” – політичні фейлетони, у яких різко викривалась білогвардійщина. Автор чудово знав, що за такі, повні презирства й гніву слова, йому загрожує розстріл. А вже через багато років Остап Вишня в щоденнику „Думи мої, думи мої...” залишив такий запис: „Я почав робити те, що, на мою думку, могло дати користь народові”².

На початку 1920 року письменник повернувся до Києва. Працював редактором у видавництві „Книгоспілка”. А далі веремія радянської катівні почала давати про себе знати, тому що у жовтні 1920 року був заарештований і засуджений на 3 роки. Проте першого разу „пронесло”, бо за клопотанням В. Блакитного гумориста невдовзі звільнили з-під арешту.

¹ Prokopchuk Viktor. Ostap Vyshnya u Kamyanci-Podil'skomu [Ostap Vyshnya in Kamjanets' Podilski]. URL: <http://podolyanin.com.ua/history/861/>

У жовтні 1920 року П. Губенко переїхав до тодішньої столиці – Харкова. З квітня 1921р., коли він став працівником республіканської газети „Вісті ВУЦВК”, розпочинається період його активної творчості й систематичних публікацій у пресі. Згодом працював у газетах „Селянська правда”, журналі „Червоний перець”, друкувався майже у всіх республіканських періодичних виданнях. Варто сказати, що автор до жодної з політичних партій ніколи не належав, був членом тільки літературних груп „Пролітфронт” та „Літературний ярмарок”, а з 1932 року входив до складу президії Оргкомітету СПУ.

У цей час друкує фейлетони, усмішки, сатиричні нотатки з приводу найрізноманітніших явищ, подій, фактів внутрішнього і міжнародного життя. „Популярність Вишні ширилася із швидкістю лісової пожежі, він заволодів умами й серцями багатомільйонних читацьких мас у місті й на селі, його книжки розкуповувались одразу, нарозхвват...”³.

Остап Вишня брав участь у громадській роботі та в діяльності відомих літературних об’єднань „Плуг” і „Гарт”, в організації та редагуванні разом з В. Блакитним перших двох номерів легендарного журналу „Червоний перець” (1922) і продовжив працю в цьому журналі в 1927 році, коли було поновлено його вихід. З усміхом, тонко і гумористично чуттєво, не уникаючи й іронічних кпинів над недоліками, письменник відтворював окремі епізоди з тогочасного літпроцесу („Плуг”, „Понеділок”, „Вісті”). Тоді ж вийшла друком добірка шаржів на Миколу Хвильового („Синя трясовина”), Г. Косинку („Однокутний бій”), Миколу Зерова („Воскресла”) та ін.

Саме завдяки Остапові Вишні в українській літературі народився новий жанр – усмішка – це різновид фейлетону та гуморески. Ввів цей термін сам письменник. Пізніше він писав: „Хоч,фейлетон” уже й завоював у нас повне право на життя, та, на мою думку, слово „усмішка” нашше від „фейлетону”⁴. Критики сприймали творчість гумориста неоднозначно. Одні називали його гумор низькопробним, „культурою примітивізму”, а високу народну популярність пояснюють низькою культурою населення. Інші, як, наприклад, Микола Хвильовий, дуже схвально відгукувався про „усмішки”.

Фейлетони й гуморески П. Губенка виходять окремими книжками: „Діли небесні” (1923), „Вишневі усмішки (сільські)” (1923), „Кому веселе, а кому й сумне”, „Ану, хлопці, не піддайсь!” (обидві - 1924), „Вишневіусмішки кримські” (1925), „Лицем до села” (1926), „Вишневі усмішки кооперативні”, „Вишневі усмішки літературні”, „Вишневі усмішки театральні” (1927), „Вишневі усмішки закордонні” (1930). Переважна більшість їх перевидавалася на рік по чотири-п’ять разів.

Цей період умовно знаменував становлення Вишні як митця та формування набору специфічних лише для

нього письменницьких якостей. У мемуарних „Розповідях про неспокій” Юрій Смолич висвітлив таку неоднозначну обставину, що стосується подальшої долі Остапа Вишні: „Взагалі, не було б Блакитного, то, можливо, не було б і Вишні”. Мається на увазі кам’янець-подільський період творчості: „Не знаю, що то були за газети і чи сильно були вони націоналістичні, та тільки Вишня з’явився пізніше в Харкові, ним відразу ж зацікавилися (ЧК), і був Вишня заарештований. Це був його перший арешт й невідомо, яка б була його дальша доля, коли б не почав клопотатися його долею Василь Еллан-Блакитний, добувши ті фейлетони, що публікував Вишня, переконавшись, що вони не були ні націоналістичними, ані антирадянськими, Блакитний через Центральний Комітет партії, членом якого він був та через ВУЦВК, депутатом якого він теж був, визволив Вишню і привів до себе в редакцію”⁵.

Цей період ознаменований неймовірною популярністю гумориста в народі. Неписьменні селяни оволодівали грамотою для того, щоб мати змогу самим читати твори Остапа Вишні, а русифіковані робітники вчилися читати українською. Газетні „усмішки” Вишні видавались окремими збірками великими тиражами і по кілька разів: у 1928 р. вийшло 25 збірок „Вишневі усмішок”, цього ж року було видано чотирьохтомне видання вибраних усмішок. До 1930 року тираж збірок Остапа Вишні доходив до двох мільйонів – нечуваного для тих часів.

Варто зупинитися й на його особистому житті. З різних джерел відомо, що Остап Вишня був одружений двічі. Письменник Володимир Куліш зазначає: „Ніколи не згадувалось про перший шлюб Вишні та його сінка, якого я так ніколи і не бачив, і не чув про нього”⁶. Дослідники припускають, що вперше письменник одружився у 1918–1919 роках. У спогадах Степана Риндика натрапляємо на розповідь О. Вишні, в якій письменник описує свої походеньки до сільських дівчат у селі Грунь, його знайомство із сільською дівчиною, яка, можливо, і стала його першою дружиною. Щодо сина від першого шлюбу, то Дмитро Чуб у своїй книзі „У дзеркалі життя і літератури” пише про зустріч артиста театру „Березіль” Йосипа Гірняка (його було заарештовано разом із О. Вишнею у 1934 році) з режисером Олександром Довженком (1940 р.): „Тут Гірняк довідався від Довженка, що син Остапа Вишні, В’ячко, закінчивши десятирічку, прилюдно відрікся від батька, обзиваючи його контрреволюціонером”. Подальша доля сина гумориста загалу невідома⁷.

А вже у 1925 році О. Вишня одружується на Варварі Олексіївні Маслюченко, актрисі театру „Березіль”. Пані Варвара від першого шлюбу мала доньку Марію, яку письменник приймив за свою. Згаданий вище Володимир Куліш наводить такі спогади: „Ми приходили до його хати... Дружина Вишні — така ж весела й життєрадісна артистка Маслюченко, худенька, непосидюща донька Леся — образ своєї мами” (чомуся

³ Istorija ukrainyns'koyi literatury` XX stolittya [History of Ukrainian literature of the twentieth century], U dvox kny`gah. Kn. 1. Za red. V. G. Donchy`ka, Ky`yiv, Ly`bid`, 1998, P. 312.

⁴ Vy`shnya Ostop. Fejletony`. Gumoresky`. Usmishky`. Shhodenny`kovi zapy`sy` [Satires. Humoresques. Smiles. Diary entries], Ky`yiv, Nauk. Dumka, 1984, P. 463.

⁵ Rozstrilyane vidrodzhennya. Antologiya 1917 - 1 933. Poeziya - proza - drama - esej [Executed Renaissance: Anthology 1917 - 1933: Poetry - Prose - Drama - Essay], Uporyadkuv., peredy`m., pislyamova Yu. Lavrinenka. Pislyamova Yevgena Sverstuyuka, Ky`yiv, Smolosky`p, 2004, P. 615.

⁶ Makivchuk Fedir. "Nevmy`rushhy`j (peredmovya)" [The immortal (Foreword)], *Ostap Vy`shnya. Tvory`*, T 1. Ky`yiv, Dnipro, 1974, P. 16.

⁷ Istorija ukrainyns'koyi literatury` XX stolittya [History of Ukrainian literature of the twentieth century], U dvox kny`gah. Kn. 1. Za red. V. G. Donchy`ka, Ky`yiv, Ly`bid`, 1998, P. 308.

В. Куліш називає доньку Леся)⁸.

Ось як описує Остапа Вишню В. Куліш: „Зросту вище від середнього, виглядав він, як „добрий дядько”. Популярність Вишні в ті часи була недосяжною. Сам же Вишня – скромний в суспільстві, хороший батько, уважний до знайомих, навіть до дітей, ніколи не відмовляв мені, коли я просив дати мені що-небудь почитати... Ми приходили в його квартиру. Напорозі зустрічала нас Цяця – пес завбільшки з доброго теляти... Дружина Вишні – така ж весела і життєрадісна артистка Маслюченко, худенька непосидюча донька – образ своєї мами... Коли Вишня приходив до нас (Куліші жили в третьому під'їзді того ж будинку), то від сміху в нас довго боліли не лише роти, а й животи. Він умів розповідати анекдоти неперевершено. Сам він при цьому голосно, громоподібно реготав”⁹.

Незабаром його дружині та доньці Марії випаде не легка доля засланицького скитання, доля родини репресованого. Тому що подальші події відкривають трагічну главу в їхньому житті.

Щоб зрозуміти резонанс наступних подій, варто знати, що для українського селянства того часу ім'я Остапа Вишні було друге за значимістю після імені Тараса Шевченка. Звісно, це не могло не викликати невдоволення влади, і в чорний для України 33-тій письменника заарештовують. 25 грудня 1933 року гуморист був звинувачений у контрреволюційній діяльності й тероризмі, зокрема, в замаху на товариша Постишева під час жовтневої демонстрації, і незаконно репресований (в той період було репресовано всіх літераторів сатирично-гумористичного жанру). Але Остап Вишня і тут залишився вірний собі: на одному з засідань сумно пожартував: „Пишіть уже й, що я намагався згвалтувати Клару Цеткін!”... А пізніше, коли й сам Постишев буде розстріляний як ворог народу, знову зіронізує: „Так я ж перший хотів його розстріляти!”¹⁰

26 грудня 1933 р. Остапа Вишню було заарештовано; 23 лютого 1934 р. суд визначив міру покарання – розстріл, а 3 березня рішенням колегиї ОДПУ його замінили на десятирічне ув'язнення. Письменник відбував ці терміни в Ухті, Комі АРСР, на руднику Еджит-Кирта – був на різних роботах, якийсь час працював фельдшером, плановиком у таборі, в редакції багатотиражки Ухтпечтабору „Северный горняк”. Розглянемо ці події по порядку.

Письменника засуджують і відправляють етапом на Схід. Він опиняється в списку смертників – тих, хто засуджений до страти. Існує кілька версій, як йому вдалося уникнути кулі. За однією з них, в принципі малоімовірно, розстріляти ж було наказано Остапа Вишню, а в списках він значився, як Павло Михайлович Губенко. За іншою – під час етапу він тяжко захворів і його просто покинули на одному з пунктів. І, нарешті, третя: репресивна машина „зажувала” й начальника колонії, його теж було розстріляно і кілька списків приречених просто загубилися. Так чи інакше, та письменнику судилося вижити в страшних клешнях сталених рукавиць. Однак 10 років свого життя втратив митець у Чиб'ю

Ухта-Печорського табору (нині це місто Ухта Республіки Комі).

Дружина письменника Варвара, як та декабристка, з донькою на руках, кинулася було на заслання за чоловіком, та їй не дозволили поселитися поряд, і, трохи поситавшись, вона оселяється в Архангельську.

Про зустріч із Варварою Олексіївною згадує артистка Малиш-Федорець, яка з трупкою театру опери при „домі Червоної Армії” гастролювала у 1936 році в Архангельську: „Вийшовши з крамниці, я побачила поблизу велику афішу, біля якої стояла якась змарніла обшарпана жінка. Ледве я наблизилася до неї, як вона озвалася до мене, називаючи мене по імені. ”Хто ви будете? Я вас не пізнаю”, — сказала я. Узнявши обома руками лице й, відгорнувши трохи зависле волосся, вона сказала тремтячим голосом: „Може, по очах пізнасте?” А потім майже відразу сказала: „Я – Варя Маслюченко,”, — і гірко розплакалась, викликавши сльози і в мене. Це була артистка, дружина Остапа Вишні”¹¹.

Мешкали дружина та дочка Остапа Вишні на острові. Колишня актриса змушена була ходити на роботу за сім кілометрів по льоду. Працювала прибиральницею. Згадувана нами Малиш-Федорець запросила В. Маслюченко на виставу. „Варя була на всіх виставах, — згадує далі співачка. — Вона спершу прийшла до мене в гардеробну з дочкою, якій було 12 років. Одягнена була в якийсь, як вона сказала, „шухав” — ніби брудне пошарпане пальто, а на ногах обмотки. Коли роздяглась, то не хотіла вішати, а скрутила в сувій свій одяг і поклала додолу між калоші, бо там, казала, є досить вошей”¹².

У цей час у таборі Вишні доручають писати оповідання про працю в'язнів, та він і тут умудряється вставляти свої іронічні премудрості, як-от „В останні роки населення Сибіру стрімко зростає”...”, що є натяком на криваві діяння влади.

Жахливі умови проживання призвели до виразки шлунку і письменника госпіталізували. Лікар, до якого потрапив автор, дізнавшись про медичну освіту пацієнта, бере його під свою опіку і добивається призначення фельдшером, після чого життя в неволі дещо змінилося. А потім хтось із чиновників вирішив, що талант та популярність Остапа Вишні можна використати для підняття бойового духу радянських солдатів. Так, з усього сотаючи користь для себе, 3 грудня 1943 р. радянська влада випустила видатного гумориста на волю.

Однак здоров'я письменника було підірване безповоротно, тому він потрапляє в московську лікарню. Дізнавшись про це, прийомна донька Марія, що на той час навчалася в Москві, приходить провідати батька. Та Павло Михайлович не відразу впізнає її: востаннє бачив десятилітньою дівчинкою, а тепер їй було вже 20. Лише на самому кінці 1943 року письменник зумів зустрітись із дружиною та донькою остаточно, це сталося в маленькому містечку Раненбург Рязанської області. Трохи підлікувавшись, Вишня поїхав до Києва шукати сина від першого шлюбу. Заблукавши, спитав дорогу у випадкового перехожого. Той перехожий і виявився його сином. В'ячеслав довго не приймав батька, він не знав про за-

⁸ Chub Dmy'tro. U dzerkali zhy'ttaya j literatury` (Statti, rozvidky`, spogady`) [In the mirror of life and literature], Mel'born, 1982, P. 112.

⁹ Ibid, P. 113.

¹⁰ Vy'shnya Ostap. Fejletony`. Gumoresky`. Usmishky`. Shhodenny`kovi zapy'sy` [Satires. Humoresques. Smiles. Diary entries], Ky'yiv, Nauk. Dumka, 1984, P. 428.

¹¹ Karanda Galy'na. Ostap Vy'shnya. Smiyemosya, dopoky` zhy'vi! [Ostap Vyshnya. Laugh until alive!]. URL: <http://probapera.org/publication/13/10231/biografiya-ostapa-vyshni.html>

¹² Pazy'ny'ch Vasy'l. Lebedy'ns'ki koreni i vorkuty'ns'ki krony` [Swan roots and crowns of Vorkuta of Ostap Vyshnya], URL: <http://www.lebedinpress.com.ua/kategorii/novosti/1006-lebedinski-koreni-i-vorkutinski-kroni-ostapa-vishni>.

слання, і думав, що батько з мачухою просто покинули його, та, зрештою, після розповідей, все зрозумів. Возз'єднана сім'я переселилася до Києва.

Втративши здоров'я усталінських концтаборах, О. Вишня часто хворів. Кожного літа письменник із дружиною відпочивав у Будинку творчості та відпочинку для митців. У спогадах про Остапа Вишню згадують цілу низку курйозних випадків, які сталися з ним на відпочинку. Якось поїхав письменник з дружиною до села Мануйлівка. Його дружина, Варвара Олексіївна, заправила великий бутель вишнівки і поставила на вікні вогріватися. Надворі смеркло, вона сиділа і вишивала, а Вишня сааме щось писав. У цей час у відчинене вікно з темряви простяглась чиясь дебели рука, взяла бутель за шийку і зникла. Дружина злякалась і аж заплакала, а письменник з реготу ледве вигукнув: „У Вишні з-під носа потягли вишнівку”¹³.

Рік після звільнення ознаменованій поверненням письменника до українського читача. Надрукував 26 лютого в газеті „Радянська Україна” усмішку „Зенітка”, що обійшла усі фронти й часто звучала по радіо. Через кілька років виходять політичні фейлетони та памфлети „Самостійна дірка” (1945), збірки гумору „Зенітка” (1947), „Весна-красна” (1949), „Мудрість колгоспна” (1952), „А народ воювати не хоче” (1953), „Великі ростіть!” (1955), „Нещасне кохання” (1956) та ін. Він працював над перекладами творів із російської та світової класики — М. Гоголя, А. Чехова, О. Сухово-Кобиліна, Марка Твена, О'Генрі, Б. Нушича, Я. Гашека, П. Неруди.

Як плату за своє звільнення, Остап Вишня мав писати викривальні фейлетони проти УПА. І він писав їх! Та при цьому умудрявся зробити це так, що вони подобалися й радянській стороні, і самі повстанці сприймали їх як підтримку і пропаганду їхнього опору. Як приклад, відома в той час і популярна „Зенітка”.

Лише у 1955 році Остап Вишня був офіційно реабілітований судовими органами. Табори забрали здоров'я письменника, але до останніх днів свого існування він не залишав літературної творчості. „Реабілітація” відбулась за рік до його смерті, у 1955 році. Степан Олійник згадує: „Павло Михайлович підійшов до мене і з таким же бодем повторив ту саму фразу: — У мене така радість!.. А вони, жінка і дочка, плачуть... Не поспішаючи, витяг з кишені якогось папірчика і простяг його мені. Глянув я на той папірець і все зрозумів”. То була постанова, в якій значилося: „...справу з обвинувачення Губенка П. М. переглянуто і припинено за браком складу злочину”¹⁴. Проте відхід уже був дуже близький, тому не довго тішився „відбіленим іменем” письменник.

За тиждень до сметри, Остап Вишня повернувся з Херсонщини, де близько місяця перебував у відрядженні (готувався до старту роботи над новою книгою гуморесок). Та не судилось читачам і палким шанувальникам побачити цю книгу. Нагла смерть спіткала зненацька улюбленця мільйонів читачів, друзів та близьких. 28 вересня 1956 року о 8 годині 33 хвилини нестало найбільшого українського гумориста ХХ ст. Федір Маківчук

цитуює одного із останніх листів від письменника: „Мені не хочеться, Федоре Юрійовичу, вмирати. Знаю, що доведеться вмирати, а от не хочу. Хочу прожити ще хоч п'ятнадцять, ну, хоч десять років”¹⁵.

Сім'я письменника, вірна пам'яті, дуже довго, фактично на власному ентузіазмі, тримала його квартиру як домашній музей, самі при цьому тіснилися у двох кімнатах. А в інші ходили екскурсії, там були виставлені особисті речі автора. Дуже цікавий експонат — шахи, виліплені письменником із хліба у таборі. Та, зрештою, навпроти будинку звели торговий центр, і це будівництво пошкодило його фундамент, пішли тріщини... Рідна Україна не захотіла брати на себе утримання музею Остапа Вишні, тому його внучка вимушена була ту квартиру продати¹⁶.

Ось така сумна історія неперевершеного гумориста, в творах якого сміється сам народ. Часом цей сміх дзвінкий і заливистий, часом іронічний й викривальний, а, зазвичай, — сміх крізь сльози. Тому що доля й біографія Остапа Вишні так до болю схожі на долі сотні українських митців (й на історії з життя мільйонів репресованих, закатованих чи доведених до смерті українців), який зжерла тоталітарна звірина паща.

Логічним закінченням нашого дослідження можуть бути слова самого ж Вишні: „Пошли мені, доле, сили, уміння, таланту, чого хочеш, — тільки, щоб я хоч щонебудь зробив таке, щоб народ мій у своїм титанічній труді, у своїх печалях, горестях, роздумах, ваганнях, — щоб народ усміхнувся! Щоб хоч не на повні груди, а щоб хоч одна зморшка його трудового, задумливого лица, — щоб хоч одна зморшка ота розгладилася! Щоб очі мого народу, коли вони часом печальні та сумом оповиті, — щоб вони хоч отакуньким шматочком радості засвітилися. І коли за всю мою роботу, за все те тяжке, що пережив я, мені пощастило хоч разочок, хоч на хвилю, на мить розгладити зморшки на чолі народу мого, весело заіскрити сумні його очі, — ніякого більше „гонорару” мені не треба. Я — слуга народний! І я з того гордий, я з того щасливий!”¹⁷. І доля таки післала гумористу те, що він просив, тому що Остап Вишня став справжнім улюбленцем свого народу, невід'ємною частиною української душі, яка крізь сльози поневолення і тортури вмів сміятись.

Sluhenska R. Sentenced to death: hard lines of the Ukrainian humor in life of Ostap Vyshnia. The article is a logical continuation of the research that reviewed the childhood and adolescence of the outstanding Ukrainian humorist Ostap Vyshnia in the previous magazine volume. The study is about the hard lot of the artist, who was condemned by the Soviet authorities for participating in mythical pro-Ukrainian organization (union). We collected and analyzed the facts of the author's mature life, his vision of the events at the time, and memories of friends and family.

This period has defined the way everything happened in writer's life until his death. The totalitarian machine launched the terrible extermination mechanism of the Ukrainian intelligence and the elite. The artist was part of that target. Ukrainianization "revealed" all Ukrainian oriented intellectuals, "the upper crust". The authorities undertook to destroy Ukrainian nation.

This period marked Vyshnia's establishment as an artist and

¹³ Ibid.

¹⁴ Vy`shnya Ostap. Fejletony`. Gumoresky`. Usmishky`. Shhodenny`kovi zapy`sya` [Satires. Humoresques. Smiles. Diary entries], Ky`yiv, Nauk. Dumka, 1984, P. 319.

¹⁵ Vy`shnya Ostap. Tvory` [Writings], Ky`yiv, Dnipro, T 1., 1974, P. 18.

¹⁶ Pazy`ny`ch Vasy`l`. Lebedy`ns`ki koreni i vorkuty`ns`ki krony` Ostapa Vy`shni [Swan roots and crowns of Vorkuta of Ostap Vyshnia] URL: <http://www.lebedinpress.com.ua/kategorii/novosti/1006-lebedinski-koreni-i-vorkutinski-kroni-ostapa-vishni>

¹⁷ Vy`shnya Ostap. Fejletony`. Gumoresky`. Usmishky`. Shhodenny`kovi zapy`sya` [Satires. Humoresques. Smiles. Diary entries], Ky`yiv, Nauk. Dumka, 1984, P. 411.

formation of a set of specific only to him writer's qualities. To better understand the resonance of the times mentioned in the re-research, one should know that Ostap Vyshnia's name was the second by importance after Taras Shevchenko for Ukrainian peasantry of that time. Certainly, this could only cause dissatisfaction of the government, that arrested the writer in the mourning year for Ukraine, 1933. December 25, 1933 the humorist was charged with counterrevolutionary activity and terrorism, including attempt to attack comrade Postyshev during the October demonstration, and was illegally repressed. December 26 1933 Ostap Vyshnia was arrested; February 23, 1934 the court has determined the sentence - the execution, and on March 3rd the decision has been changed to a decade of imprisonment. Only in 1955 (a year before his death) Ostap Vyshnia was officially rehabilitated by the judicial authorities. Camps significantly undermined the writer's health, but he did not leave literary work until the last days of his life.

Key words: Ostap Vyshnia, humor, Soviet authorities, mythical pro-Ukrainian organization, totalitarian machine.

Sluhenska Ruslana – Candidate of pedagogical sciences, lecturer of the Department of internal medicine, physical rehabilitation and sports medicine Higher Educational Establishment of Ukraine „Bukovinian State Medical University”. Scientific interests of the author are the following: pedagogy of higher education, philology. The scientist is the author of over 20 scientific articles.

Слухенська Руслана – кандидат педагогічних наук, викладач кафедри внутрішньої медицини, фізичної реабілітації та спортивної медицини Вищого державного навчального закладу України „Буковинський державний медичний університет”. Коло наукових інтересів: педагогіка вищої школи, філологія. Автор більше 20 наукових статей.

Received: 08-01- 2016

Advance Acces Publisher: April, 2017

© R. Sluhenska, 2017